

stanja v materialnem, da, tudi v zdravstvenem obziru. Koristne ptice ne bodo več imele preganjalcev, itd.

Po šolskih vertih se bodo praktične in dobre misli med ljudstvo zasejale.

Kaj vse naj ima šolski vert?

Poglavitni del šolskega verta naj bo odmenjen za kmetijske poskušnje. Z napredkom časa rastejo tudi potrebsčine, deželne, torej je skrbeti, da se na tistem zemljišči pridela 2krat več sadeža; k takemu napredovanemu kmetijstvu pa mora šolski vert neodlašavno temelj položiti. Kako se kmetijske poskušnje na tem zemljišči izpeljujejo in s katerim namenom, pojasnujejo nadaljne verstice. Da v šolskem vertu mora tudi vinoreja, kjer je kraj zato vgoden, reprezentovana biti, povdarja knjižica posebno poleg sadjereje, ki naj bi se sosebno pečala z izrejo zlahtnega sadja. Sadjerejnica naj bode iz sadišča za zerna, sadišča za divjake in za brajdasto sadje. Pogrešati se ne sme v šolskem vertu gojzdnega drevja, zlasti če ni blizo kak gojzd. Po izreji gojzdnega drevja se bode obertnija povzdignila, se ne bode toliko listja, edinega gnoja gojzd, drevju izvaževalo in korenine odkrivale. V šolskem vertu bodo gotovo tudi nekatere murbe prostor imele, ako je kraj vgoden za svilorejo. Zraven koristnih rastlin bode tudi nekaj lepih šolski vert kinčale, in to so krasocvetne cvetice. Iz naravne barvine harmonije naj učenec bistri svoj lepoznanstveni čut. Razni lepšavni germiči naj čarobnost šolskega verta še poveksajo. V nekterih vertih nahajalo se bode tudi lahko povodnih rastlin.

(Konec prih.)

Sedanja ljudska šola. *)

Kdor le količkaj premišluje pretečene in sedanje čase, nekdanje in današnje ljudske razmere in sploh duh časa, vidi, da z ljudskimi tirjavami naraščajo tudi tirjave ljudske šole, iz ktere prihaja ljudstvo in vživa nje nasledke.

Sedanji čas tirja namesto suhega šolskega poduka in mertvega spominskega blaga čverstega umskega razvijanja, namesto prazne vnajnosti, pravo jedro rečnega nauka, namesto slepih pokoril prave zavednosti in čutil do svojih dolžnosti in sploh ljubezni do pravosti. Nova šolska postava od 14. maja 1869. l., s katero se vstanovljajo načela za poučevanje o ljudskih šolah, o namenu in vredbi ljudskih šol, tako-le določuje: »Ljudski šoli je naloga, odrežati otroke, da bodo nravni in pobožni, razvijati jim duševne moči, oskerbovati jih s potrebnimi, znanostni in vednostni, da se lahko dalje omikajo za življenje, in postavljati jim pravo podlago, da bodo enkrat prida ljudje in deržavljan«. »V vsaki ljudski šoli naj se učé saj ti-le nauki:

*) Iz letnega sporočila 1. mestne 4razr. ljudske šole v Ljubljani.

Vredn.

Kerščanski nauk, jezik, številjenje, naj imenitnejše, kar je vredno vedeti iz prirodoznanstva, zemljepisja in zgodovine, pisanje, geometrično oblikoslovje, petje in telesne vadbe. — Vsi ti nauki pa naj se učé tako, da se bodo otroci res kaj naučili, da bodo šolo zapustivši se lahko sami dalje izobraževali, in da bodo sploh pripravljeni za vse okoliščine v življenji. Za tega voljo ministerski ukaz od 20. avg. 1870. l., s katerim se ljudskim šolam razpisuje šolski in učni red, o šolskih ukih tako-le dalje določuje: »Vstanovilo o kerščanskem nauku se prepušča cerkveni oblasti, in šoli je dolžnost skrbeti, da se na učence ustrahovalno pazi pri bogoslužnostih«. »Smoter ali verhuncer jezиковega uka je: Prav razumevati, kar se od drugih sliši v maternem jeziku, potem tudi zmožnost, ustno po govoru in berilu in pismeno svoje misli dobro in gladko pripovedovati. Prizadevati si je, da se opazovalni dar ostri, misli bistrijo in spomin krepcá. Jezikov uk je strinjati s kazalnim ukom. Kar je otrokom blizo v naravi in življenji in kar se mu približa z berilom, vse naj se mu razbistri s kazalnim ukom. Smoter številjskega uka je: na samogled opert razum, kaj in v kakem razmerji med seboj so števila, kolikor jih rabi v navadnem življenju; hitro iz glave in pismeno znati številiti, česar je treba v navadnem življenji. Kakoršni so kraji in kar bi nekda vtegnili biti učenci, tako naj se posebno učí ali gospodarskih ali obertnih ali navadnih tergovskih računov. Uk v prirodoznanstvu ima namen, učencem buditi veselje in ljubezen k naravi, in jih seznanjati z naj bolj razširjenimi prirodninami, ter jih voditi k bistremu tankemu pazilu in popisovanju stvari, ki jih vidi. Zlasti se je pečati z domačimi in s tistimi stvarmi, ki se tičejo gospodarstva. Zraven naj se pot nakopava vednosti in razumu naj važniših naravnih prikazov. Zemljepisje ima namen, da se učenci z ene strani učé poznavati domačo zemljo ter naj važniših osod avstrijske države, in da se jim s tem budi ljubezen k domovju in k očevini ter vdanost k cesarski hiši, — z druge strani pa, da se učencem širi duševno obzorje, in da se jim serce blaži. Iz zgodovinskega uka se učenci učé toliko, da vedó kaj zgodovine o domačem kraju, o domovini in da se jim iz občne povestnice kažejo naj poglobitvejši dogodki, kateri se v prvi versti dotikajo očeviske zgodovine, ali kateri so naj imenitnejši človeškemu napredku. Pisati se morajo učenci toliko navaditi, da pišejo razločno, hitro, in, kar se naj več more, prijetno čerke učnega (ali tudi drugega deželnega) jezika in sicer tako, da vse, kar pišejo, ne zapišejo samo lepo, temuč tudi pravopisno dobro in na tanko. Nauk v geometričnem oblikoslovju in v risanju ima namen, da si učenci vadijo okó in rokó, da razločujejo oblike in mere, da se vadijo risati prostore in razne stvari, ki se potrebujejo v vsakdanjem življenji. Nauk v petji ima nalogo, da se učencem budi glasovni čut, oživlja estetična omika in domorodne misli, ter pospešuje oblaževanje serca. Učenci naj se naučé nekoliko dobrih narodnih pesmi, ktere po besedah in melodiji tudi še pozneje ohranijo v spominu. S telesnimi vajami naj se v mladini razvija moč, ugibčnost in terdnodusje, ljubezen k redu, pogum in up v samega sebe, in naj se čversti duh in telo. — Tako se tedaj učenci učé v sedanji šoli, da se jim daje podlaga k pravemu misljenju o vseh rečeh, ki obdajajo človeka in posebno pa še o tistih, ki zadevajo pozamešne stanove in krajne okoliščine.

Na prvi pogled v sedanjo šolo se marsikomu res čudno zdi, ko vidi, da se že mali učenci zraven prejšnjega katekizma, branja, pisanja in številjenja učé tudi prirodoznanstva, zemljepisja in zgodovine, risanja in oblikoslovja in telesnih vadeb, in marsikdo se temu posmehuje in pravi, da toliko učiti se malim učencem ni mogoče; pa taki si misli te nauke le samo v knjigah, ki ležé na kupu, in se vpraša, kako bi bilo mogoče, toliko tiskanega papirja spraviti v

otroško glavo, v katero se je leto in dan komaj kaj vbilo naj potrebnějšíh molitvic. To pa je vendar vse drugače. Otrok se mora naj pred navaditi, da z duhom dela. Učenec bolj in bolj prav in na vse strani ogleduje vse reči, ki so okoli njega. S tem si pridobiva pravih zaumenov, in po teh pravih razsodkov, in zbujajo se mu speča duša. Zanimiva ga vse, kar vidi, vse opazuje in o vsaki reči hoče pravo vediti. Vadi se prav misliti in s tem tudi prav čutiti. Ako otrok dobiva prave zaumene o razmeri do svojih staršev in učiteljev, do svojih prednikov, do svojega bližnjega, do narave in do stvarnika, vrašča se mu prvi čut do poštenja, npravnosti in pobožnosti, in če mladina tak dobiček prinese iz šole v življenje, pričakuje se od nje gotovo več, kakor bi znala le mehanično brati, nekoliko pisati in kaj iz glave blebetati. Za to, da se mali učenec uči prav misliti, pa mu pri začetku ni treba knjig. Učitelj in reči, ki ga obdajajo, so mu živa knjiga, iz katere si nevedoč nabira mnogo mnogo koristnih znanosti in drugih lepih dušnih lastnosti za življenje. Sedanja šola tedaj le pospešuje naravna pot pri otrokovem dušnem razvijanju, in v otroku vstvarja nagon in željo po daljnem izobraževanju.

Pa tudi ni res, da bi bilo sedanje učilo novo. Zgodovina starih časov nam kaže, kako so bistri učitelji z vsake male stvarice brali naj lepšega sadu za svoje učence. Koliko krasnih misel je Sokrat zbujal pri svojih učencih v prosti čevljarnici ali v šumeci orožnici! — in sam nebeski Učitelj, ki je božjo previdnost kazal pri »lilijah na polji«, posluževal se je tega učila. Menimo, da se z učenjem v sedanji šoli skladajo vsi prav misleči starši, in da zavoljo tega svoje male zaupljivi izročajo sedanji šoli.

Ravnatelj.

Metelko

v

slovenskem slovstvu.

B.

12. Podoben tihemu potoku, ki rosi lepe senožeti in ravne polja, je l. 1817 delovati jel Metelko, prvi očitni učenik slovenskega jezika. Razlagal ga je od leta do leta po slovnici Kopitarjevi, dokler ponudi l. 1825 učencem svojo lastno v novem čerkopisu.

Redki, pač redki so bili še tedaj, ki so marali za slovenščino ter obdelovati domače književno polje. Da je Metelko marsiktereга izmed svojih učencev k temu vzbudil, ni dvomiti. Brati so med njegovimi prvimi poslušalci razun bogoslovcev ali duhovnikov Jož. Orel, And. Smole, Mat. Čop, Mih. Kastelic itd.; poslušala sta ga neki tudi Fr. Prešern in J. Vesel Koseski. Vidoma pa se je kazati jel v sploh slovenskega nauka pri bogoslovcih, kateri najprej učenci p. A. Bohinc, Fr. Felician Rant, G. Švab, F. Baraga, M. Verne, A. Kafov, J. Kek, P. E. Podvinski, A. Albrecht, J. Cigler, M. Ravnikar, J. Holzapfel itd. itd., so postali v kratkem učeniki in pisatelji